

Jan Charytański

"Die Messe biblisch betrachtet", H.
Duesburg, Freiburg-Basel-Wien 1967
: [recenzja]

Collectanea Theologica 38/2, 192-193

1968

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JOSEF RABAS, *Katechistische Aspekte der Liturgie-Konstitution*, Freiburg—Basel—Wien 1967, Herder, s. 178.

Katechizmy potrydenckie, jak również i katechizmy neoscholastyczne, w wychowaniu religijnym pomijały prawie całkowicie liturgię. Nawet przy nauce o sakramentach poprzestawały na podaniu teologicznych ujęć, nie poruszając zagadnienia znaku w jego różnych aspektach. Co prawda istniał osobny przedmiot nazywany liturgiką. Podawał on dziecku wiedzę o „rzeczach, miejscach i czasach świętych”, ale zupełnie nie nawiązywał do historii biblijnej czy do katechizmu.

Konstytucja o Liturgii świętej, pierwszy dokument Soboru a jednocześnie owoc wieloletnich wysiłków ruchu liturgicznego, ukazała liturgię jako źródło i szczyt działalności Kościoła, a zarazem jako działanie Chrystusa Wywyższonego w swoim Kościele i przez swój Kościół. Toteż istotnym zadaniem wychowawczym staje się obecnie przygotowanie wiernych do czynnego, owocnego i świadomego udziału w liturgii. Oczywiście stwierdzenie to rzutuje na katechizację zarówno odnośnie celu, przedmiotu jak i metody.

Książka Josefa Rabasa usiłuje właśnie przeanalizować katechezę w świetle wskazań konstytucji soborowej o Liturgii świętej. Autor oczywiście służy na pierwszym miejscu katechetom niemieckim. Toteż omawia zarówno obecnie w Niemczech obowiązujący program, jak i używane podręczniki. Nie mniej rozważania autora wskazują pewien kierunek katechezie posoborowej.

Przed wszystkim na wielu miejscach swej książki autor stwierdza przy różnych okazjach, że liturgia z odrębnego i wyizolowanego przedmiotu nauczania stała się punktem docelowym wysiłków katechetycznych. Zarówno katecheza biblijna, jak i nauczanie katechizmu mają według autora prowadzić do zrozumienia istoty liturgii, do udziału w uświęcającym kulcie Jezusa Chrystusa, do odczytywania znaków liturgicznych, zwłaszcza w ich kontekście biblijnym. Dalej, katecheza powinna prowadzić do uczestnictwa w liturgii poprzez wychowanie nowej duchowości i wprowadzenie we wspólnotę. W tym celu należy dziecko wychować do medytacji, słuchania i patrzenia we wierze na odbywające się obrzędy, uzdolnić je do modlitwy wspólnej i wspólnego w liturgii działania.

Szczególnie wartościowe partie książki dotyczą zagadnienia wzajemnego powiązania katechezy biblijnej i katechezy liturgii i to zarówno od strony tożsamości przedmiotu, jak i przybliżonej skuteczności działania.

Pewną trudność sprawia czytelnikowi podział książki na działy. Przyjęty klucz jest w zasadzie słuszny, nie mniej powoduje zbyt wielokrotne powracanie autora do poruszonych już uprzednio tematów.

KS. JAN CHARYTAŃSKI SJ, WARSZAWA

H. DUESBERG, *Die Messe biblisch betrachtet*, tłum. z franc., Freiburg—Basel—Wien 1967, Herder, s. 123.

Tytuł książki H. Duesberga może czytelnika wprowadzić w błąd. Zawiódłby się, gdyby w niej szukał analizy i oświelenia biblijnego poszczególnych obrzędów Mszy świętej. Nie ma w niej również mowy o starotestamentalnych typach Eucharystii.

Autor przyjmuje ucztę jako podstawową formę sprawowania Eucharystii, ucztę wspólnoty, a jednocześnie ucztę ofiarniczą i eschatologiczną. Koncentruje uwagę przede wszystkim wokół zasadniczych postaw duchowych wymaganych od uczestniczących. Stanowią je wdzięczność, radość, miłość braterska, oczekiwanie powtórnego przyjścia Pana. Są one konieczną odpowie-

dział na zaproszenie i dar Chrystusa. I właśnie te postawy stanowią istotny przedmiot analizy biblijnej autora. Autor ukazuje je w różnych wydarzeniach i obrazach Starego i Nowego Testamentu.

Na marginesie tych rozważań dotyka problemu kazuistyki obecności wiernych na Mszy świętej. Z delikatną ironią podkreśla, jak szkodliwe dla duchowości chrześcijańskiej mogły być te dyskusje podkreślające obowiązek, a jednocześnie ukrywające to, co istotne, a mianowicie uczestnictwo świadome i czynne.

Książka H. Duesberga właśnie dzięki swej treści i świadomie przyjętej formie może przyczynić się do przebudowy mentalności liturgicznej chrześcijan. Choć więc ukazała się jeszcze przed *Konstytucją o Liturgii świętej*, służy celom wytkniętym przez Ojców Soboru.

KS. JAN CHARYTAŃSKI SJ, WARSZAWA

Gott unser Heil. Auswahlbibel. Opracował KARL FRIEDRICH KRÄMER, Freiburg 1967, Herder, s. 512.

Katecheza biblijna od dawna już stanowiła ośrodek zainteresowania katechetów niemieckich. Nie mniej zarówno ruch biblijny, jak jeszcze dobitniej dokumenty Soboru Watykańskiego II ukazały konieczność przeanalizowania od nowa założeń katechezy biblijnej. W ostatnich kilku latach ukazało się na powyższy temat wiele monografii, jak również w „*Katechetische Blätter*” temu zagadnieniu poświęca się najwięcej miejsca.

Książka jest owocem tych nowych poszukiwań. Zasadniczo jest przeznaczona dla wyższych klas szkoły podstawowej, ale autorzy zakładają jej użyteczność również w szkole średniej. Istotą jej stanowi odpowiedni dobór tekstów tak Starego, jak i Nowego Testamentu. Pomocą w zrozumieniu tekstów Pisma świętego służą bardzo krótkie wprowadzenia, odpowiednie tytuły poszczególnych części, a wreszcie nieliczne zadania wiążące. Wszystkie rodzaje tekstów wyróżnione zostały przy pomocy różnej czcionki.

Autorzy pragnęli przede wszystkim ukazać w swym zbiorze historię zbawienia. Wyrazili ją w doborze tekstów, jak i pomocniczych tytułach np: *Początki zbawienia, Przygotowanie przyszłego zbawienia, Wydarzenie zbawcze w Chrystusie Jezusie, Wypełnienie zbawienia przez wywyższonego Jezusa Chrystusa*. Charakterystyczny jest tytuł i układ treści ostatniej części tekstów Starego Testamentu: *Mędrzy i nauczyciele Prawa w służbie Przymierzu*. Autorzy pragną ukazać w tej części ostatni odcinek historii Izraela po powrocie z niewoli babilońskiej. Podkreślają znaczenie „mędrców” i nauczycieli Prawa, którzy po prorokach przejęli główną rolę w duchowym życiu Narodu wybranego. Głównym ich zadaniem była refleksja nad przeszłością Narodu i wypracowanie „nauki Prawa” i „mądrości Prawa”. W tym właśnie kontekście omawiają księgi Rut, Tobiasza, Judyty, Estery, Hioba, Jonasza i Daniela ujmując je jako księgi dydaktyczne, a nie historyczne. Czynną w ten sposób wielki krok na przód w porównaniu do poprzedniego zbioru *Reich Gottes* z 1957 r.

Dla podkreślenia wewnętrznej jedności poszczególnych etapów historii zbawienia, autorzy z tekstami Starego Testamentu łączą najbardziej charakterystyczne wersety Nowego Testamentu. Również w części zatytułowanej *Wypełnienie Zbawienia*, wśród tekstów Nowego Testamentu zamieszczono odpowiednie teksty Starego Testamentu.

Drugie zagadnienie, szczególnie uwzględnione przez autorów, stanowi autorstwo ksiąg Pisma świętego. We wszystkich wprowadzeniach autorzy po-